

Список використаних джерел:

1. Гринев С. В. Введение в терминоведение / С. В. Гринёв. – М. : Моск. лицей, 1993. – 309 с.
2. Капанадзе Л. А. Особенности номинации в области научно-технической терминологии. Функционирование терминов науки и техники в общелитературном языке XX века / Л. А. Капанадзе // Лексика современного русского литературного языка / [соавт. и ред. М. В. Панов]. – М. : Наука, 1968. – С. 151–185.
3. Кияк Т. Р. Лингвистические аспекты терминоведения / Т. Р. Кияк. – К. : УМК ВО, 1989. – 103 с.
4. Westminster Dictionary of Theological Terms / ed. by Donald K. McKim. – Louisville : Westminster John Knox Press, 1996. – 310 p.

The article deals with the study of structural patterns of terminological word combinations in relation to the realized semantic patterns. Prevailing semantic categories, specific weight of structural patterns as well as the most productive word-building types of terminological word combinations have been determined.

Key words: terminological word combination, structural patterns, semantic patterns, semantic category.

УДК 811.112.2'373.612.2

М. В. Заполовський

м. Чернівці

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БІБЛІЙНИХ ІНАКОМОВЛЕНЬ У СУЧАСНІЙ НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

Висвітлено особливості реалізації та функціонування біблійних інакомовлень у сучасній німецькомовній релігійній, науково-популярній, художній та публіцистичній літературі. Показано відмінність між біблійним інакомовленням та метафорою.

Ключові слова: інакомовлення, притча, метафора, образні висловлювання, біблеїзм, функціонування.

У сучасному мовознавстві велика увага приділяється актуальному дослідженню метафори як у стилістичному, так і в лексикологічному аспектах (Н. Арутюнова, І. Дубровська, Дж. Міллер, М. Блек, М. Джонсон, Д. Девідсон, Дж. Лакофф, М. Тернер та ін.). Що стосується інакомовлення, то воно досліджується як стилістичний підвид метафори (М. Брандес, Г. Міхель, Е. Різел, В. Фляйшер, Е. Шендельс, Г. Ведер та ін.) або як самостійне, незалежне від метафори явище (І. Арнольд, І. Голуб, Н. Гончарова, Ф. Растьє, П. Фонтаньє, Д. Масса та ін.).

Актуальність даної статті полягає у тому, що в ній розкрито особливості функціонування біблійних інакомовлень у текстах сучасної німецької мови та показано основні відмінності від біблійної метафори.

Мета статті – розглянути реалізацію біблійних інакомовлень і метафор на матеріалі релігійної, науково-популярної, публіцистичної та художньої німецькомовної літератури, а також визначити за допомогою контекстів стратегії їхнього вживання.

Біблійні інакомовлення можуть позначати як образні висловлювання в цілому, так і їхні підвиди – притчі та алегорії в їх різновидах (короткі притчі (приповідки), довгі притчі-історії (параболи) та притчі-алегорії). Вони передбачають звернення уваги до сказаного і зміну поведінки чи ставлення реципієнтів, мають на меті пояснення та практичне застосування [3, с. 209 – 210]. В результаті вибірки з німецького тексту Біблії було виокремлено 312 інакомовлень (33300 слів), що становить близько 4% від загальної кількості слів біблійного тексту (831006). Ці образні висловлювання реалізуються за допомогою порівнянь (параболічні інакомовлення – 164 (53%) та розширених складених метафор (алегоричні інакомовлення – 148 (47%). Відмінність між параболою (притчею) та алегорією стає зрозумілою, якщо розглянути відмінність між порівнянням та метафорою. У порівнянні сполучувальна частка диференціює предмет та образ. Оскільки предмет пояснюється за допомогою образу, то порівняння в основному може використовуватися з дидактичною метою. Що ж стосується метафори, то вона замінює предмет образом і тому без

пояснення неефективна при навчанні інших [4, с. 6-7]. Прихований зміст інакомовлення характеризується однозначною постійною визначеністю та розкривається шляхом тлумачення присутніх в образі видимих чи прихованих натяків та вказівок [1].

Найважливішою сферою функціонування біблійних інакомовлень є релігійна література, в якій використовуються цитати зі Святого Письма. Проаналізуємо виокремлені нами стратегії використання біблійних інакомовлень на матеріалі статей часопису "Der Wachturm verkündigt Jehovas Königreich" (видається Товариством Вартової Башти, Біблій і трактатів):

1. Розвиток християнських чеснот (16%). Наприклад, *Alle Gläubigen übernehmen die Verantwortung, die Einheit zu fördern. Wie? Sie richteten ihr Verhalten nach der Bibel aus. Der Apostel Paulus schrieb seinen Glaubensbrüdern, sie sollten „die alte Persönlichkeit ablegen“, die ihrem „früheren Wandel entspricht“, und „die neue Persönlichkeit anziehen“ (Epheser 4:22-32)* [18, с. 5].

2. Дотримання прикладу Ісуса Христа, готовність служити іншим (14%). Наприклад, *Selbst das, was wir im Dienst für Jehova leisten und erreichen, sollte uns nicht stolz machen, ja nicht einmal eine verantwortliche Stellung in der Versammlung (1.Chronika 29:14; 1.Timotheus 6:17, 18). Je mehr Verantwortung wir tragen, desto demütiger müssen wir tatsächlich sein. Der Apostel Petrus forderte älteste auf, nicht 'über die zu herrschen, die Gottes Erbe sind, sondern Vorbilder für die Herde' zu sein (1.Petrus 5:3). Älteste werden ernannt, um Diener und Vorbilder zu sein, keine Herren (Lukas 22:24-26; 2.Korinther 1:24)* [18, с. 8].

3. Надання пріоритету духовному, а не матеріальному (25%):

Heutige Christen, die Jesus nachahmen wollen, lehnen es ebenfalls ab, sich durch das Streben nach Reichtum ablenken zu lassen (1.Timotheus 6:9, 10). Ihnen ist zwar bewusst, dass Reichtum das Leben angenehm machen kann, aber sie wissen auch, dass er nichts zu ihrer ewigen Zukunft beiträgt. Wenn ein Christ stirbt, ist sein materieller Besitz für ihn genauso viel wert wie das Gewand für den sterbenden Jesus (Prediger 2:10, 11, 17-19; 7:12). Das Einzige, was für einen Christen beim Tod wirklich einen Wert hat, ist sein Verhältnis zu Jehova und zu Jesus Christus (Matthäus 6:19-21; Lukas 16:9) [18, с. 15].

4. Важливість зміцнювати свою віру в Бога та зберігати духовну пильність (26%). Приміром, *Jesus wird „an jenem Tag staunend betrachtet ... werden in Verbindung mit all denen, die Glauben ausgeübt haben“ (2.Thessalonicher 1:10). Wer gern zu denen gehören möchte, die dann ehrfürchtig vor dem siegreichen Sohn Gottes stehen werden, sollte weiterhin seinen Glauben stärken und 'sich als jemand erweisen, der bereit ist, denn zu einer Stunde, da man es nicht denkt, kommt der Menschensohn' (Matthäus 24:43, 44)* [19, с. 20].

5. Готовність жертвувати матеріальним заради християнського служіння (19%). Наприклад, *Als der reisende Kaufmann eine Perle von hohem Wert fand, „ging er hin und verkaufte sogleich alles, was er hatte, und kaufte sie“ (Matthäus 13:46). Die Bereitschaft, das aufzugeben, was als wertvoll gelten mag, ist charakteristisch für Menschen, die den Wert des Königreiches richtig einschätzen* [20, с. 16].

Як бачимо, лексико-семантичні та сюжетні запозичення з біблійних інакомовлень виконують у тексті кілька функцій. З одного боку, вони слугують "будівельним матеріалом", оформлюють поряд із словами та словосполученнями зміст тексту, звільнюють читача або слухача від необхідності вигадувати інші словесні формули. З іншого боку, ці запозичення мають естетичні функції, підвищують експресивно-емоційну виразність висловлювання [2, с. 53].

Що стосується богослужбової німецькомовної літератури, то тут можна простежити вживання біблеїзмів-метафор, які переважно виконують номінативну функцію. Так, для лютеранської церкви характерні метафори, що позначають Бога (26%), Ісуса Христа (30%), істину (21%). Наприклад, *Licht, das in die Welt gekommen ist; Glaubenslicht, Brunnen aller Güter, Quelle alles Trostes, Sonne der Gerechtigkeit; Himmelschlüssel, der schließt auf das Leben; Glaubensrock, König aller Völker, Friedensfürst, Himmelsthron, Schild des Glaubens*. Бог порівнюється зі словами як *Weizenkorn, unsere Nahrung, unsere Speise, unser Trank, die sichere Leiter, die starke Brücke, der Stab der Pilger, Tür zum Leben* [13].

Католицькі богослужбові тексти відрізняються тим, що тут біблеїзми вживаються і по відношенню до Марії (23%) (напр. *Morgenstern, Königin der Erde, Mutter des Lebens, Lilie ohnegleichen, Leuchte und Trost, Quelle aller Freuden*) [14].

Науково-популярні тексти відзначаються також широким спектром використання інакомовлень, які виконують подібні функції. Розглянемо контексти стратегії їхнього вживання на матеріалі науково-популярних статей релігійного спрямування "Egwachet!".

1. Важливість правильного виховання дітей (11%). Наприклад, *Die amerikanische Schriftstellerin Lydia H. Sigourney schrieb: „Wir sagen, wir würden unsere Kinder erziehen. Wissen wir, daß unsere Kinder auch uns erziehen?“ Diese Tatsache mag für viele Erwachsene eine verblüffende Offenbarung*

вживається з метою характеристики людини/людей або вираження якогось поняття чи ідеї, виявляючи оказіональний характер, широку варіативність мовних одиниць та тенденцію до зрощування з контекстом, наприклад, "Auch Eberhard Diepgen hat 1991 die Berliner damit charakterisiert, dass sie *Wind geerntet hätten*, wo im deutschen Namen *Sturm gesät worden ist*" [6, с. 14].

Як бачимо, німецькомовні релігійні, науково-популярні та публіцистичні тексти відзначаються широким спектром вживання інакомовлень. Що ж стосується художньої літератури, то використані у ній біблеїзми мають метафоричний характер, оскільки відображуючи образні уявлення, письменнику важко обмежитись нормальною семантикою слів, яка вказує на поняття, а не на уявлення. Так, наприклад, Т. Манн використовує топонімічну метафору, порівнюючи Лейпциг зі столицею ассирійського царства Ніневією, яка відзначалась не тільки своїми розмірами, а і розбещеними звичаями. Ці характерні особливості утворюють основу внутрішньої форми даного біблеїзму: "Nicht als ob mir dies *Ninive* sonderlich gefiele, ist gewi? die sch?nste Stadt meines Vaterlandes, *Kaisersachsen* ist sch?ner..." В іншому місці улюблене місто відпочинку порівнюється із Сіоном [16, с. 187–188, 498].

Метафоричні біблеїзми у художній літературі також слугують характеристиці людини, її дій, почуттів, емоцій, подій твору, а також можуть характеризувати відношення персонажів до подій, допомагають виявити основну ідею твору [2, с. 53]. Вони допомагають історичному осмисленню подій, що відображуються у творі, а завдяки інтернаціональному характеру біблеїзмів автор може викликати у читача низку асоціацій, пов'язаних з історичними, національними та іншими особливостями сприйняття. В. Кеппен, наприклад, називає Америку *das Land der Verheißung* [15, с. 114]. В уяві читача утворюються асоціативні паралелі *давній Ізраїль – сучасна Америка*.

Отже, метафора у порівнянні з інакомовленням має поверхневий (зовнішній) характер. Інакомовленню притаманні: структурне обрамлення речення, сполучення двох чи більше речень, багатозначність, наявність двох площин: образно-наочної та змістової, в які включено дидактичний компонент [5, с. 295].

Аналіз творів релігійної, науково-популярної та публіцистичної літератури виявляє високий потенціал функціонування біблійних інакомовлень (82%). У художній літературі простежується використання біблійних метафор (18%). Використання образних висловлювань у німецькомовній літературі часто відзначається оказіональним характером, вони допомагають автору у формуванні зовнішньої форми (ритміко-аналітична функція, підбір словесного матеріалу) та внутрішнього змісту твору (вираження ідеї, характеристика героїв). Інакомовлення у літературі дозволяє автору краще виразити власні естетичні та прагматичні інтенції та підвищує виразність мови.

Перспективою подальших досліджень постає аналіз біблійного інакомовлення як концептуально-структурованого лінгвістичного явища із застосуванням квантитативних методів.

Список використаної літератури

1. Воронушкина О. В. Отличительные черты реализации двойного смысла в аллегории и метафоре / О. В. Воронушкина [електронний ресурс]. // Мир науки, культуры, образования. – Горно-Алтайск : РМНКО, 2009. – № 5 (17). – Режим доступу : [www. iwep.asu.ru/ru/journal/](http://www.iwep.asu.ru/ru/journal/).
2. Дубровська І. Б. Біблійно-християнська метафора в німецькій мові: но-мінативний аспект: дис. ... канд. філол. наук: 10.02.04 / Дубровська І. Б. – Київ, 2001. – 250 с.
3. Заповольський М. В. Німецькомовні біблійні інакомовлення: особливості їх видів та функціонування / М. В. Заповольський // Наукові записки. – Випуск 95. – Серія: Філологічні науки (мовознавство) : у 2 ч. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. – 580 с.
4. Klauk H.-J. Allegorie und Allegorese in synoptischen Gleichnistexten. – NTA N.F – Münster, Aschendorf, 1978. – 410 s.
5. Massa D. Verstehensbedingungen von Gleichnissen / D. Massa. // Prozesse und Voraussetzungen der Rezeption aus kognitiver Sicht, TANZ 31. – Tübingen : Basel, 2000. – 389 s.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

6. Berliner Zeitung. – 2000 (12 Okt.). – № 238. – S. 14.
7. Erwachet! – 1970 (22 Feb.). – № 4. – Das Zusammensein mit Kindern bringt Freude. – 32 S.
8. Erwachet! – 1970 (22 März). – № 6. – Was ist Relativität. – 32 S.
9. Erwachet! – 1970 (22 Apr.). – № 8 – Denke an die Zeit nach dem Hochzeitstag – 32 S.
10. Erwachet! – 1971 (8 Jan.). – № 1 – Billiger, aber dennoch gut essen. – 32 S.
11. Erwachet! – 1971 (22 Jan.). – № 2 – Unsere Muskeln – ein ungelöstes Rätsel – 32 S.